

VI. mezioborové sympozium

**Dějiny
a divadlo**
aneb
**Dramatizace
dějin**

anotace

PhDr. Věra Brožová, PhD.

Katedra české literatury Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy / Literární archiv Památníku národního písemnictví

Historické drama pro děti z pera českých učitelů 2. poloviny 19. století

Příspěvek se zaměří na podobu divadelních her s historickými náměty, které v 2. polovině dlouhého 19. století psali čeští učitelé. Pokusí se postihnout jejich modelové rysy dané jak požadavky výchovného působení na školní mládež v intencích školních předpisů závazných v monarchii, tak snahou o povzbuzení zemského vlasteneckého citění.

PhDr. Eduard Burget, PhD.

Ústav pro českou literaturu Akademie věd ČR

„Všichni do jednoho jste spiti okamžikem...“ Obraz první světové války, vzniku republiky a prvních poválečných let v českém dramatu 20. let 20. století

České drama bezprostředně po skončení první světové války reflektovalo válečnou zkušenost, vznik republiky i první roky samostatného státu. Ve svých hrách autoři tematizovali nejen motiv návratu jedince do vlasti po dlouhém odloučení (Otokara Fischer, Jiří Mahen, František Zavřel), ale též problematiku sociálních nepokojů a konfliktů, které vypukly krátce po vzniku republiky (F. X. Šalda, Otokar Fischer, Jaroslav Hilbert, Jiří Wolker ad.). Výrazné zastoupení mají rovněž historická podobenství, jež měla na příkladu historických událostí vést novou republiku k jednotě a svornosti proti vnějšímu i vnitřnímu nepříteli (mj. Arnošt Dvořák, František Zavřel).

Konferenční příspěvek se bude věnovat těmto třem tematickým okruhům, jež můžeme v poválečném českém dramatu vysledovat, jednotlivým autorům, jejich hrám a zasazení jejich děl do společenského a dobového kontextu první republiky.

Mgr. et MgA. Roman Černík

Pedagogická fakulta Západočeské univerzity Plzeň / Katedra výtvarné dramatiky Divadelní fakulty Akademie múzických umění v Praze / Johan – centrum pro kulturní a sociální projekty, Plzeň

Obrazy z historie regionu

Česko – německý projekt, který propojoval setkání dětí s historiky a seznámení s jejich prací a následnou dramaticko - výchovnou prací s materiály, které děti získaly vlastní badatelskou prací. Tato práce směřovala i k drobným jevištním produktům.

Mgr. Eva Dittingerová – Mgr. et Mgr. Milada Závodská, PhD.
Muzeu romské kultury Brno

Divadelní zpracování Cikánského boxera a jeho využití ve vzdělávání o genocidě Romů

Muzeum romské kultury iniciovalo v roce 2015 vznik divadelní inscenace „Cikánský boxer“ podle stejnojmenného dramatu německé autorky Rike Reiniger. Představení mělo premiéru 7. března 2016 a do konce června 2016 byla uvedena i tři představení pro školy s diváckými dílnami v SDV Labyrint. Eva Dittingerová se v příspěvku věnuje otázce, jak může dramatické umění sloužit coby edukační médium při vzdělávání o genocidě Sintů a Romů a jaké jsou specifické podmínky provozování díla v tomto kontextu. Vlastní zkušenost doplňuje o zkušenost lektorek divadla Buranteatr, kde byla stejná inscenace také nabízena školám s dílnou, postavenou ovšem na jiném principu.

Percepcí tématu genocidy Romů (nejen) učiteli i žáky je ovšem komplikována skutečností, že napříč širokou veřejností je míra povědomí o těchto historických událostech velice rozdílná – což je dáno též vlivem vývoje diskurzu o Romech (nejen v našem prostředí, ale v celé Evropě). Specifický průběh poválečného (od 1945 - dodnes) společenskovedního odhalování historických faktů o genocidě Romů v Evropě a vývoj publikování k tématu dějin Romů vůbec, též se zřetelem k romské memoárové literatuře jakož dalším formám autentických svědectví, podá ve snaze postihnout tuto část problematiky ve výuce moderních dějin romistka Milada Závodská.

MgA. Jana Doležalová Franková
Dismanův dětský rozhlasový soubor, Český rozhlas

*Divadelní představení ...a bolelo nebe a edukační program České filharmonie a DRDS
Kam zmizel můj strýc, pane prezidente?*

Autorka a vedoucí Dismanova dětského rozhlasového souboru seznámí účastníky sympozia s uměleckými projekty věnovanými historickým námětům, s projekty, na nichž se výrazně a tvůrčím způsobem podíleli dětští členové souboru.

PhDr. Hana Havlůjová, PhD.
Katedra dějin a didaktiky dějepisu Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy
Inscenace minulosti na Národopisné výstavě československé 1895

Není žádným tajemstvím, že nápad na uspořádání Národopisné výstavy, jež se uskutečnila na pražském Výstavišti v roce 1895, se zrodil v hlavě tehdejšího ředitele Národního divadla Františka A. Šubrt. Ze studia pramenů pak vskutku vyplývá, že reprezentativní podnik, který v závěru 19. století výraznou měrou přispěl k politické i kulturní definici moderního češství, využil celou řadu inscenačních postupů, jež jsme dnes zvyklí spojovat spíše s divadlem než s etnografickou expozicí. Vizuální zdroje a vzpomínky pamětníků, z nichž příspěvek čerpá především, svědčí rovněž o tom, jak významnou roli hrály v dramaturgii a scénografii výstavy různé formy zpřítomňování minulosti, dramatizaci historických událostí nevyjímaje.

Bc. Vojtěch Löffelmann

Katedra výtvarné dramatiky Divadelní fakulty Akademie múzických umění v Praze

Projekt k dějinám sušické sirkárny pro Muzeum Sušice

Autor projektu seznámí účastníky symposia s dvoudenním projektem pro studenty gymnázia, který mapoval historii sušické sirkárny. Cílem projektu bylo posílit u studentů vztah k městu, v němž žijí, a propojit minulost s aktuálními problémy regionu. Projekt výrazně propojoval výuku faktům a historickým souvislostem s příběhem a jeho divadelním uchopením prostřednictvím rolové hry studentů i lektora, se zážitkovou a afektivní rovinou.

Mgr. Miroslav Palárik, PhD.

Katedra histórie filozofická fakulta Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

Úlohy slovenského divadelníctva v predstavách autoritatívneho režimu Slovenskej republiky v rokoch 1939-1945

Štátoprávne zmeny v Československu po októbri 1938 znamenali v politickej rovine víťazstvo Hlinkovej slovenskej ľudovej strany, ktorá postupne ovládla všetky sféry politického, hospodárskeho aj kultúrneho života. Pluralita názorov bola zatlačovaná do úzadia a naopak, do popredia sa dostávala oficiálna štátna ideológia, tlmočená občanom prostredníctvom tlače, filmu, rozhlasu a iných médií. Jednou z „hlásnych trúb“ štátostrany sa malo stať aj divadlo, dovtedy obviňované zo šírenia českej kultúry na Slovensku. Požiadavkou doby bolo prispôsobiť sa novým podmienkam v štáte. Príspevok sústredí pozornosť na zmeny, vykonané v oblasti divadelníctva na Slovensku, na snahu zneužiť ochotnícke divadlá na osvetové ciele v prospech štátostrany, ale aj na predstavy vládnej moci o využití edukačného a výchovného potenciálu divadla na školách a pri príprave vzorového občana slovenského štátu.

doc. Mgr. Radek Marušák

Katedra výtvarné dramatiky Divadelní fakulty Akademie múzických umění v Praze

Metody dramatické výchovy při práci s historickými náměty

Autor příspěvku představí možnosti využití divadelních postupů a metod práce při edukační práci s historickými náměty. Pojmenuje cesty, kterými se může takováto práce ubírat, autor se vztáhne k možnostem, pozitivům, ale i limitům a úskalím takovéto strategie stavby edukačního celku nebo projektu.

PhDr. Jiří Rak, CSc.

Fakulta sociální věd Institut mezinárodních studií

Položení kamene k Národnímu divadlu – vrchol národního obrození

Obnovení ústavního života v šedesátých letech 19. století sebou přinesla erupci projevů českého nacionalismu, národních slavností. V jejich průběhu řečníci většinou zdůrazňovali, že národní hnutí dosáhlo svého vrcholu, že už je nelze zastavit. Příspěvek komparuje několik takových slavností považovaných za národní vítězství.

První je – na první pohled možná nezvykle – pohřeb Václava Hanky roku 1862, kterým vlastně začíná sláva vyšehradského hřbitova jako národního pohřebiště, Pohřeb byl za národní slavnost označen již dobovým českým tiskem, a kromě české národní noty, zde zaznívala i nota slovanská. Druhá slavnost souvisí s první - roku 1867 se slavilo padesáté výročí objevu Rukopisu královédvorského a celonárodní oslavy probíhaly v místě nálezů. Konečně třetí slavnost, položení základního kamene ND se konala opět v „matičce Praze. Pozoruhodné ovšem je, že si pořadatelé nevěřili, pokud jde o masovou celonárodní účast a její datum položili na svatojánské slavnosti, kdy se Praha zaplnila poutníky z venkova. Tím byl do scénáře zapojen folklorní prvek, který se pak (stejně jako slovanské motivy) stal trvalou součástí českých festivit až do 20. století (a krojované jedince zahlédneme i dnes).

Součástí referátu bude i stručná charakteristika národotvorné (politické funkce), která byla divadlu od počátku 19. století připisována. Alespoň stručně bude věnována pozornost i rozporu mezi důrazem kladeným na lidový charakter českého divadla (Národ sobě) a vysokými požadavky na jeho uměleckou a společenskou úroveň.

Mgr. Bohuslav Rejzl

Katedra dějin a didaktiky dějepisu Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy / Muzeum hl. m. Prahy

Oslavy 50. výročí položení základního kamene Národního divadla

Příspěvek představí událost divadelních slavností, konaných ve dnech 15. – 20. května 1918 při příležitosti 50. výročí položení základního kamene Národního divadla v Praze. Oslavy tohoto jubilea stály na prahu několikaměsíčního cyklu divadelních představení, který měl v období od května do září 1918 prezentovat šíři české dramatické i operní tvorby. V době stoupajícího sociálního napětí v českých zemích však tyto slavnosti vyzněly především jako vlastenecká a protirakouská manifestace, jejíž význam podpořila i mezinárodní účast politické reprezentace a představitelů kulturního života dalších rakousko-uherských korunních zemí (zejména z řad Jihoslovanů, Poláků, rakousko-uherských Rumunů a Italů). Samotný průběh oslav bude představen jednotlivými body jeho programu, počínaje veřejnými projevy českých a slovenských politiků a umělců v Pantheonu Národního divadla, dále divadelním představením Smetanovy Libuše a kongresem v Grégrově sálu Obecního domu. Příspěvek bude doprovázen dobovými fotografiemi ze sbírek Muzea hl. m. Prahy.

Mgr. Veronika Rodová, Ph.D.

Katedra primární pedagogiky Pedagogická fakulta Masarykova univerzita v Brně

Živé obrazy jako cesta k dialogickému vyučování - dramatická výchova ve službách dějepisu

Příspěvek je věnován didaktické analýze historického učiva na tématu Velké francouzské revoluce. Cílem analytického pohledu je ukázat, jak psychodidaktická metoda živých obrazů umožňuje zprostředkování učiva, prohloubení porozumění faktům a jak naplňuje principy dialogického vyučování a principy kognitivně náročné práce.

Mgr. Kateřina Řezníčková Ph.D.

Křesťanské gymnázium Praha 10

Židovská tematika v dramatických výchovných projektech

Autorka seznámí účastníky symposia s dvěma dramatickými celky vztahujícími se k dějinám Židů na našem území – k období hilsneriády a k období dějin židovského obyvatelstva v českých zemích po 2. světové válce. Příběh je založen na zpřítomňování příběhu a vstupů do nich prostřednictvím divadelních způsobů práce.

Monika Šimáková, Alžběta Davídková, Diana Šeplavá

Katedra výtvarné dramatiky Divadelní fakulty Akademie múzických umění v Praze

Lety

Projekt propojuje úvodní zážitkový blok vycházející z historie druhé světové války s následujícím blokem zaměřeným na mediální výchovu. V úvodní části jsou výrazně využívány divadelní postupy – rolová hra, situativnost, jednání za postavu, vstup do fikce, která modeluje historické reálie.

MgA. Dominika Špalková

Divadlo Drak Hradec Králové

Labyrint světa a ráj srdce – projekt divadla Drak v Hradci Králové

Autorka seznámí účastníky symposia s inspirativním divadelním projektem divadla Drak věnovaném odkazu J. A. Komenského.

Mgr. Martin Timko, ArtD.

Katedra dramaturgie, réžie a teatrológie Fakulta dramatických umení Akadémie umení v Banskej Bystrici

Theatrum mundi alebo Najväčšiou chybou chybou ľudí je, že neveria divadlu

V svojom príspevku by som sa venoval inscenácii Kováčikovej hry „Boží vták“, na ktorej som spolupracoval ako dramaturg. Inscenácia javisko-vo spredmetnila tému násilnej kolektivizácie na slovenskej dedine a to, ako tieto situácie dramaticky ovplyvnili a zmenili životy vtedajších ľudí. Inscenáciu tvorcovia obohatili tiež o viaceré projekcie aj s oral history nahrávkami, ktoré k téme združstevňovania vznikli v Ústave pamäti národa v Bratislave. V druhej časti sa budem venovať praktickému využitiu prostriedkov divadla pri edukačnom procese. V spolupráci s kolegom z právnickej fakulty na seminári „Inscenovanie politického procesu“, pripravujeme inscenáciu politického procesu so študentmi práva.

Mgr. Jan Tůma

Katedra hudební výchovy Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy / Památník Antonína Dvořáka – Zlonic

Josef Lev – smetanovský pěvec

Seznámení s operním pěvcem, skladatelem a pedagogem, který bezesporu patřil k nejvýznamnějším osobnostem Národního divadla, jak dokládá jeho busta ve Zlaté kapliče. Příspěvek shrnuje životní osudy a cesty tohoto velikána, kterého uznával nejen Bedřich Smetana či Antonín Dvořák. Od malička šel za svým cílem, za zpěvem. Taktéž jako Antonín Dvořák, prošel Zlonicemi, jednou z kolébek české hudby. Svě pěvecké dovednosti zdokonalil nejen studiem v Praze, ale také ve Vídni. Po návratu zůstal navždy věrný české operní scéně a opakovaně odmítl výhodné nabídky ze zahraničí. Josef Lev vytvořil na českém jevišti přes sedmdesát stěžejních rolí. Za svoji věrnost českému divadlu se ale vděku nedočkal. Divadlo, kterému zasvětil život, musel opustit předčasně s trpkostí v srdci.

Mgr. et MgA. Iva Vachková, Ph.D.

Muzeum hl. města Prahy

Možnosti hry v roli ve vyučování dějepisu na čtyřletém gymnáziu na praktických příkladech

Příspěvek vychází z dvacetileté praxe učitele dějepisu na čtyřletém gymnáziu. Na dvou konkrétních příkladech (jeden pravděpodobně z období raného novověku, druhý z dějin 20. století) budou vysvětleny základní principy a pravidla, jak může učitel účelně využít metody techniky dramatické výchovy v běžných hodinách dějepisu. V závěru příspěvku bude upozorněno na limity využití metod dramatické výchovy v dějepise a navržen způsob, jak může učitel pracovat přímo v hodině s anachronismy a mylnými interpretacemi, které při hraní rolí mohou žáci do výuky vnést.

Mgr. Petra Vodehnalová

ZŠ Neratovice

Bohumil Schweigstill a jeho role v utváření loutkového divadla pro děti

Na počátku 20. století se do centra pozornosti loutkového divadla, které se od svého vzniku zaměřovalo na dospělé diváky, dostaly děti. Na zakládání loutkových divadel pro děti se tak začali jako jedni z prvních zaměřovat učitelé, mezi nimi i učitel a později ředitel několika pražských škol Bohumil Schweigstill. Loutkové divadlo pro děti podle něj mělo vedle zábavné funkce plnit i tu výchovnou. V Praze ovšem nenašel ani jeden podnik, který by jeho představu naplňoval, pustil se tedy do její realizace sám. Zakládal zábavně výchovné spolky a loutková divadla pro děti, pro která napsal téměř kompletní repertoár, vydával také dětské časopisy. Pokud je ale dnes jeho jméno zmiňováno, je to zejména kvůli jeho novému pojetí postavy Kašpárka. Posunulo Schweigstillovo ztvárnění Kašpárka, ve kterém se pokusil na úkor tradice zkombinovat zábavnou funkci s výchovnou, loutkové divadlo pro děti novým a životaschopným směrem, nebo ho naopak odsunulo do slepé uličky? A jak na tento krok nahlíželi Schweigstillovi současníci?

Mgr. David František Wagner

Katedra dějin a didaktiky dějepisu Pedagogická fakulta Univerzita Karlova

Participativní formy umění a historie se zvláštním zřetelem k larpu

Dramatizace dějin má konzumenta vtahovat blíže k historické látce zároveň v ní aktivně vyhledává a tvoří jednotlivé narativy. Unikátní přístup k dramatizaci dějin pak nesou různé formy participativního divadla, kde můj zvláštní zájem nesou larpové hry, ve kterých účastníci krátkodobě přebírají různé role postav a hrají pro děj samotný, nikoliv pro publikum. O jejich využití ve výuce i o pozici larpů jako samostatně stojících uměleckých děl. Na bližších rozborech úspěšných výukových her, které jsem připravoval pro spolek Post Bellum (viz např. eduina.cz, postbellum.cz/co-delame/workshopy) a na rozboru hry Legie: Sibiřský příběh (legie.rolling.cz, TV reportáž zde rolling.cz/legie-legion-tv) chci ukázat možnosti a limity tohoto přístupu. Oba dva projekty prošly významným množstvím uvedení, Legie pak česky i mezinárodně.